

SANOATDA KICHIK BIZNES SUBYEKTLARI SAMARADORLIGINI OSHIRISH YO'NALISHLARI

Axmedov Farrux G'aniboy o'g'li

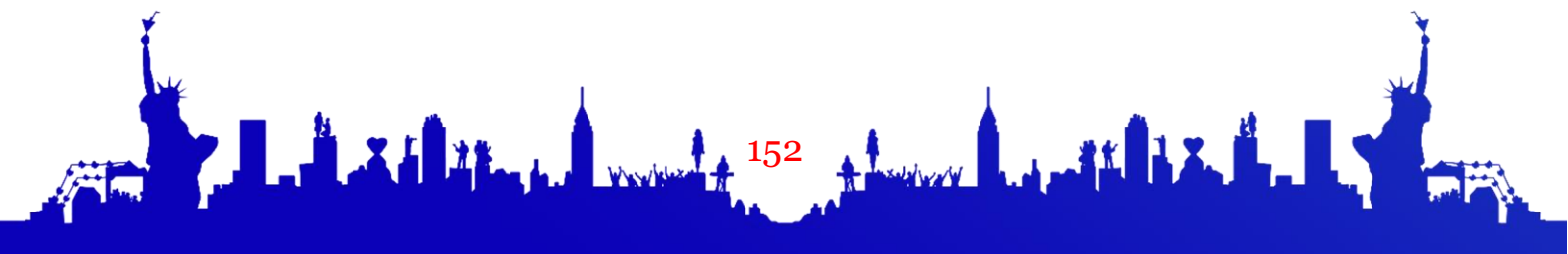
Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti

1-kurs magistranti

<https://doi.org/10.5281/zenodo.17936943>

Annotatsiya: Mazkur tezisda sanoat tarmog'ida faoliyat yuritayotgan kichik biznes subyektlarining samaradorligini oshirishga qaratilgan asosiy yo'nalishlar ilmiy-amaliy nuqtai nazardan tahlil qilingan. Kichik biznes bugungi iqtisodiyotni raqobatbardosh qilish, innovatsion jarayonlarni jadallashtirish va yangi ish o'rinlarini yaratishda muhim omil sifatida qaraladi. Shu sababli tezisda avvalo kichik biznesning sanoat sohasidagi o'rni, iqtisodiy barqarorlikka ta'siri hamda mavjud imkoniyatlari yoritiladi. Muallif kichik sanoat korxonalarining ishlab chiqarish quvvatlari, texnologik yangilanish darajasi va boshqaruv tizimidagi muammolarni batafsil ko'rib chiqib, ularni bartaraf etish bo'yicha takliflar ishlab chiqqan. Tadqiqotda kichik biznes samaradorligini oshirishning bir nechta ustuvor yo'nalishlari, jumladan, raqamlashtirish jarayonini jadallashtirish, ishlab chiqarishga energiya tejamkor texnologiyalarni joriy etish, korxonalar o'rtasida sanoat kooperatsiyasini rivojlantirish, moliyaviy qo'llab-quvvatlash mexanizmlarini takomillashtirish hamda malakali kadrlar tayyorlash tizimini kuchaytirish masalalari yoritilgan. Shuningdek, innovatsion loyihalarni rag'batlantirish, startaplarni sanoat bilan integratsiya qilish va eksport salohiyatini oshirish kichik biznes rivojida muhim omil sifatida ko'rsatiladi. Tezisda mavjud statistik ma'lumotlar, amaliy tajribalar hamda ilg'or xorijiy model va yondashuvlar asosida sanoat korxonalarining samaradorlik ko'rsatkichlariga ta'sir etuvchi omillar tahlil qilinadi. Mualliflar taklif qilgan strategik yo'nalishlar kichik biznes subyektlarining raqobatbardoshligini oshirish, mahsulot sifatini yaxshilash va ishlab chiqarish barqarorligini ta'minlashga xizmat qiladi. Olingan xulosalar sanoatda kichik biznes faoliyatini yanada rivojlantirish bo'yicha ilmiy asoslangan tavsiyalarni taqdim etadi.

Kalit so'zlar: kichik biznes, sanoat, samaradorlik, innovatsiya, raqamlashtirish, sanoat kooperatsiyasi, ishlab chiqarish, texnologik modernizatsiya, energiya tejamkor texnologiyalar, moliyaviy qo'llab-quvvatlash, raqobatbardoshlik, startaplar, eksport salohiyati, boshqaruv tizimi, kadrlar tayyorlash.

Bugungi globallashuv va raqobatning keskin kuchaygan sharoitida mamlakat iqtisodiy o'sishining barqarorligi ko'p jihatdan kichik biznes va xususiy tadbirkorlikning sanoat tarmoqlarida tutgan o'rniga bog'liq. Kichik biznes iqtisodiyotning eng faol segmenti bo'lib, ishlab chiqarishni diversifikatsiya qilish, yangi ish o'rinlari yaratish, innovatsion texnologiyalarni joriy etish va eksport salohiyatini kengaytirishga katta hissa qo'shadi. Sanoat sohasida kichik korxonalarini rivojlantirish nafaqat iqtisodiy ko'rsatkichlarni yaxshilaydi, balki hududlararo tenglikni ta'minlash, mahalliy resurslardan samarali foydalanish va ijtimoiy barqarorlikka erishishda ham muhim omil hisoblanadi. Shu bilan birga, kichik sanoat korxonalarining faoliyatida samaradorlik pastligiga olib kelayotgan bir qator muammolar mavjud: ishlab chiqarish texnologiyalarining eskirganligi, moliyaviy resurslarga cheklangan kirish, boshqaruv kompetensiyasining yetishmasligi, bozor sharoitiga moslashuvchanlikning sustligi, eksportga chiqishdagi to'siqlar va raqamlashtirish jarayonlarining sekinligi. Mazkur tadqiqotning asosiy maqsadi sanoatda faoliyat yurituvchi kichik biznes subyektlarining samaradorligini oshirish yo'nalishlarini tahlil qilish, mavjud muammolarni aniqlash va ularni bartaraf etish bo'yicha takliflar ishlab chiqishdan iborat.

Kichik biznes subyektlari sanoatning ko'plab tarmoqlarida - yengil sanoat, oziq-ovqat, qurilish materiallari, mashinasozlik, kimyo va farmatsevtika sohalarida muhim rol o'ynaydi. Ularning afzalliklari quyidagilardan iborat:

- moslashuvchanlikning yuqoriligi;
- innovatsiyalarga tezkor reaksiya bildirish imkoniyati;
- ishlab chiqarish tannarxini kamaytirish orqali raqobatbardoshlikni oshirish;
- bozor talabini tez o'rganish va yangi mahsulot bilan chiqish qobiliyati.

Shu sababli, sanoatni modernizatsiya qilishda kichik korxonalarini qo'llab-quvvatlash iqtisodiy siyosatning ustuvor yo'nalishlaridan biri sifatida belgilanmoqda.

Sanoatda kichik biznes samaradorligini oshirishning ustuvor yo'nalishlari

Kichik sanoat korxonalarida raqamli texnologiyalarni joriy etish quyidagi natijalarga olib keladi:

- ishlab chiqarish jarayonlarini optimallashtirish;
- inson omilini kamaytirish;
- resurslardan samarali foydalanish;
- ishlab chiqarish xarajatlarini qisqartirish;
- mahsulot sifati va yetkazib berish tezligini oshirish.

Buning uchun ERP, CRM tizimlari, IoT qurilmalar, sun'iy intellekt asosidagi monitoring tizimlari joriy etilishi maqsadga muvofiq.

Kichik biznesning innovatsion rivojlanishi uchun:

- texnoparklar va biznes-inkubatorlar bilan hamkorlikni kengaytirish;
- startap loyihalarni sanoatga tatbiq etish;
- innovatsion grantlar va subsidiyalarni kuchaytirish zarur.

Innovatsiyalar korxonaga bozor talabiga mos yangi mahsulotlarni tezda ishlab chiqish imkonini beradi.

Energiya sarfini kamaytirish korxonada xarajatlarini sezilarli qisqartiradi. Quyidagi texnologiyalar ayniqsa samarali:

- quyosh panellari;
- issiqlik rekuperatorlari;
- LED yoritish tizimlari;
- energiya samarador dvigatellar.

Energiya tejankor texnologiyalar korxonaning ekologik barqarorligini ham oshiradi.

Kichik biznesning yirik sanoat korxonalarini bilan kooperatsiyasi quyidagilarni ta'minlaydi:

- tayyor mahsulot ishlab chiqarish zanjiriga qo'shilish;
- barqaror buyurtmalar olish;
- xomashyo va butlovchi qismlar xarajatini kamaytirish;
- texnologik tajriba almashish.

Kooperatsiya tarmoqlarining kengaydi sinergetik samaradorlikni oshiradi.

Kichik korxonalar uchun quyidagi mexanizmlar samarali:

- imtiyozli kreditlar;
- investitsion qo'llab-quvvatlash;
- soliq imtiyozlari;
- eksport faoliyatini moliyalashtirish.

Moliyaviy qo'llab-quvvatlash korxonalarining texnologik yangilanishini tezlashtiradi.

Kichik sanoat korxonalarida:

- amaliy ko'nikmalarga ega mutaxassislarni tayyorlash;
- muntazam malaka oshirish kurslarini tashkil etish;
- texnologik trening markazlarini yo'lga qo'yish;
- dual ta'lim tizimini kengaytirish zarur.

Xulosa qilib, Sanoat tarmoqlarida kichik biznes subyektlarining samaradorligini oshirish mamlakat iqtisodiy rivojlanishining strategik

yo'nalishlaridan biri bo'lib, u butun sanoat tizimining modernizatsiya qilinishiga bevosita ta'sir ko'rsatadi. Tadqiqotdan kelib chiqqan holda, samaradorlikni oshirishning eng muhim omillari sifatida raqamlashtirish jarayonlarini jadallashtirish, texnologik modernizatsiya, innovatsion yondashuvlarni keng joriy etish, moliyaviy qo'llab-quvvatlash mexanizmlarini takomillashtirish, sanoat kooperatsiyasini rivojlantirish va yuqori malakali kadrlar tayyorlash tizimini kuchaytirish belgilandi. Agar ushbu yo'nalishlar bir-biri bilan uyg'un holda amalga oshirilsa, kichik sanoat korxonalarining raqobatbardoshligi sezilarli darajada oshadi, mahsulot sifati yaxshilanadi, ichki va tashqi bozorlarda ulushi kengayadi. Natijada, butun iqtisodiyotning barqaror va innovatsion rivojlanishiga zamin yaratiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Abdug'aniev, A., & Xolmirzayev, B. (2022). Sanoat korxonalarida boshqaruv samaradorligini oshirishning zamonaviy usullari. Toshkent: Iqtisodiyot.
2. Azizov, B. (2023). Sanoat kooperatsiyasi va uning kichik biznes rivojidadagi o'rni. Iqtisodiy tadqiqotlar, (2).
3. Bazarov, R., & Mamatqulov, N. (2022). Sanoat tarmoqlarini modernizatsiya qilish jarayonida innovatsion yondashuvlar. Iqtisod va innovatsiya, (4).
4. Jo'rayev, A. X. (2021). Kichik biznes va xususiy tadbirkorlikning iqtisodiyoti. Toshkent: Fan va texnologiya.
5. Kotler, P., & Armstrong, G. (2019). Principles of marketing. London: Pearson.
6. OECD. (2020). SME and entrepreneurship outlook. Paris: OECD Publishing.
7. Porter, M. (2018). Competitive advantage: Creating and sustaining superior performance. New York: Free Press.
8. Shodmonov, Sh., & G'aniyev, M. (2021). Makroiqtisodiyot asoslari. Toshkent: Iqtisodiyot.
9. Xolmatov, M. (2023). Raqamli iqtisodiyot va uning ishlab chiqarish samaradorligiga ta'siri. Samarqand: Zarafshon.

